

ALIANȚA PACIFICULUI – O NOUĂ ENTITATE ÎN LUMEA GRUPĂRILOR INTEGRAȚIONISTE

Veaceslav BÂRDAN, *doctor în științe economice, conferențiar
universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei*

Rezumat

Proiectul cu numele de „Alianța Pacificului” a captat atenția guvernelor și economiștilor din întreaga lume. Evaluările activităților și a direcțiilor de dezvoltare nu sunt univoce. În statele Americii Latine unii politicieni și activiști civici au avut o atitudine reticentă față de crearea acestei grupări, văzând în ea implicarea SUA, care ar dori să creeze un bloc antagonist MERCOSUR-ului. Acest bloc în ultimii ani cunoscuse o dezvoltare fulminantă, fapt care a stârnit invidia multora, de aceea, pentru a exclude speculațiile și suspiciunile, ne-am propus în acest articol să elucidăm caracteristica și evoluția economică a acestui bloc.

Cuvinte-cheie: integrare economică, grupări integraționiste, relații economice, comerț exterior

PACIFIC ALLIANCE - A NEW ENTITY IN THE WORLD OF INTEGRATIONIST GROUPS

Abstract

The project named “Pacific Alliance” has captured the attention of governments and economists around the world. Guest activities and directions of development are not univocal. In Latin American countries some politicians and civic activists had a callous attitude towards the creation of this group, seeing US involvement in it, who would like to create a MERCOSUR’s antagonist bloc. This

block has also increased in recent years fulminantly, which aroused the envy of many, therefore, to exclude speculation and suspicions, we intend in this article to elucidate characteristics and economic development of this block.

Keywords: *economic integration, integrationist groups, economic relations, foreign trade*

„În pofida fantomelor dezintegrării suscitade de Brexit,
lumea tinde să se organizeze în blocuri mari.”
(Michelle Bachelet, Președintele Chile)

Integrarea economică reprezintă în sine un fenomen social-economic, politico-ideologic și spiritual-simbolic. Apărut, inițial ca un experiment, în statele Europei de Vest, la mijlocul secolului al XX-lea, acest fenomen demult a trecut frontierele continentului european. Experiența contemporană a trendului integraționist solicită o analiză corespunzătoare, care este imposibilă fără o analiză comparativă a proceselor integraționiste din diferite părți ale lumii. Un aport deosebit la această experiență și-o aduce dinamica integraționistă a statelor din America Latină. Din aceste considerente, ne-am propus să examinăm mai jos una dintre cele mai recente și mai dinamice grupări integraționiste de pe Glob – Alianța Pacificului.

Alianța Pacificului (span. *Alianza del Pacífico*) reprezintă un bloc comercial, în a cărui componență intră 4 state latino-americane: Mexic, Peru, Chile și Columbia. Costa-Rica a devenit membru cu drepturi depline după ratificarea acordului privind liberul schimb cu Columbia.

La 6 iunie 2012, în orașul chilian Antofagasta, a avut loc Summitul de constituire a Alianței Pacificului (AP), în componența Mexic, Peru, Chile și Columbia. La întrunirea de vârf au fost prezenți liderii tuturor celor 4 state și miniștrii afacerilor externe din Costa Rica, Canada și Panama, care au participat în calitate de observatori. Ca oaspete de onoare a fost invitat regele Spaniei.

Alianța Pacificului este, cronologic, ultima grupare economică subregională din America Latină, ai cărei membri au propus un nou model de integrare. Această grupare este orientată spre cucerirea în comun a piețelor din Regiunea Asia-Pacific (RAP), care se dezvoltă foarte dinamic, bazându-se o integrare profundă a economiilor statelor-membre ale alianței și valorificarea poziției geografice de la țărmul Oceanului Pacific. Aceasta reprezintă prima grupare integraționistă creată special pentru dezvoltarea relațiilor economico-comerciale cu una din regiunile lumii. Apariția acestei grupări este dictată de rolul deosebit pe care l-au căpătat statele din RAP în

economia mondială și în relațiile economice externe ale statelor latino-americe din ultimele decenii. Statele alianței, ce realizează modelul economiei de export, tind să dezvolte pe toate căile relațiile sale externe și să acapareze la maxim posibil piețe pentru mărfurile sale, prioritatea principală fiind apropierea de RAP.

Scopul acestei grupări integraționiste constă în asigurarea liberei circulații a capitalurilor, mărfurilor, serviciilor și persoanelor, fapt care încă n-a putut fi realizat de nicio grupare integraționistă din regiune. În această nouă grupare integrarea profundă este facilitată de politicile economice și legislațiile apropiate: toate țările între ele sunt legate de acorduri de comerț liber, care accelerează integrarea lor comercială. În plus ele sunt legate și de acordurile de comerț liber cu SUA și UE.

Crearea Alianței în America Latină în frunte cu Mexicul (acesteia revenindu-i 57% din populația Alianței, 61% din PIB și 70% din volumul exporturilor acestei grupări [1]) a provocat o reacție controversată. Presa de stânga, la fel și președinții Boliviei și Ecuadorului, au acuzat ideologii acesteia de tentativa de reanimare a proiectului ratat de creare a unei zone de liber schimb din întreaga Americă, dar sub egida Washingtonului și de a curma grupările regionale UNASUR și MERCOSUR. Cu toate acestea reticența vis-a-vis de aspectul politic al grupării este cam exagerat, dar nu fără temei [4].

Tab. Principali indicatori economici ai statelor Alianței Pacificului
(în 2015)

	Chile	Columbia	Mexic	Peru	Total AP	America Latină	AP în % din America Latină
Populația (milioane)	18	48	127	31	224	611	37%
PIB-ul nominal (miliarde dolari)	241	287	1 144	189	1 861	5 361	35%
PIB-ul nominal (miliarde dolari conform PPC)	411	666	2 202	349	3 628	9 605	38%
PIB-ul per capita (în PPC)	22 870	13 800	17 340	11 210	n.d.	n.d.	n.d.
Exporturile de bunuri și servicii (miliarde dolari)	72	40	373	41	526	1 148	46%
Importurile de bunuri și servicii (miliarde dolari)	68	67	428	46	609	1 212	50%

Sursa: M. Angeles Villarreal, The Pacific Alliance: A Trade Integration Initiative in Latin America, CRS Report, March 29, 2016, pag. 10.

Nu pot fi neglijate relațiile economice strânse și apropierea ideologică între țările Alianței Pacificului și vecinul din nord, însă în această alianță i-a unit, mai întâi de toate, dorința de a stabili relații strânse cu statele din RAP și de a-și diversifica relațiile economice externe, reducându-și dependența de SUA și UE. Aceste momente sunt foarte actuale pentru Mexic ale cărui 80% din exporturi sunt orientate spre SUA, ceea ce face economia ei extrem de vulnerabilă. Motivele economice și scopurile Alianței Pacificului predomină asupra celor politice și ideologice.

Statele Alianței promovează o politică moderată și pragmatică, orientată spre întărirea relațiilor între statele Americii Latine. Ele participă și în alte grupări (Comunitatea Andină, UNASUR, CELAC), acolo, însă, nu pot atinge o integrare mai profundă din cauza marilor divergențe privind scopurile membrilor acestora.

În privința relațiilor cu MERCOSUR-ul, încă de la momentul creării Alianței Pacificului între ele existau elemente antagoniste ale modelelor integraționiste – protecționismul Braziliei și Argentinei pe de o parte și concurența dintre Mexic și Brazilia pentru poziția de lider în regiunea latino-americană, pe de altă parte. Cu toate acestea, toți membrii alianței, inclusiv Mexicul, tind să întărească relațiile economice și politice cu Brazilia și să-și fortifice prezența pe piața braziliană. Președintele Chile, Michelle Bachelet, venind la putere în martie 2014, a început să promoveze cursul întăririi unității latino-americe. La summitul Alianței Pacificului din iunie 2014 a fost pusă problema unificării celor două grupări, idee susținută de guvernele tuturor statelor AP și MERCOSUR, precum și de alte organizații regionale. Ținând cont de diferența modelelor de integrare, se presupune că integrarea acestor două grupări va necesita o perioadă îndelungată de timp. Astfel sunt vădite diminuarea contradicțiilor dintre AP și MERCOSUR și apariția tendinței de întărire a cooperării.

Alianța Pacificului deja reprezintă unul din cele mai mari blocuri economico-comerciale din America Latină și din lume, având mari perspective de extindere.

În anul fondării a avut loc și instituționalizarea acestei grupări prin crearea Consiliului de Miniștri, grupuri de lucru la cel mai înalt nivel și 16 grupuri tehnice, au avut loc o serie de consultări și negocieri pe diverse aspecte, astfel fiind semnalate succese considerabile.

AP desfășoară o activitate activă, iar numărul ei este în creștere. În mai 2013, la summit-ul ordinar al organizației s-a luat decizia de a accepta Costa-Rica în calitate de al cincilea membru cu drepturi depline, după ce aceasta

a semnat acordurile comerciale cu cele patru state-fondatoare. Până are loc procesul de ratificare, oficial, Costa-Rica se consideră candidat, la fel ca și Panama. Extinderea Alianței are loc din contul acceptării statelor interesate din rândul statelor observatori. În ianuarie 2015, numărul statelor-observator ai Alianței ajunsese la 32, în afară de statele-candidate menționate: Guatemala, Honduras, Republica Dominicană, Uruguay, Paraguay, Salvador, Trinidad și Tobago, Ecuador, SUA, Canada, China, India, Australia, Noua Zeelandă, Marea Britanie, Spania, Italia, Olanda, Portugalia, Franța, Germania, Finlanda, Elveția, India, Israel, Turcia, Coreea de Sud, Singapore, Maroco, Japonia [4]. În prezent, Alianța are 49 state-observatori, dintre care 21 de state membre ale UE. În cadrul celui de-al 11-lea summit al Alianței, care a avut loc în orașul chilian Puerto-Varas la 29-30 iunie 2016, România și Ucraina au dobândit statutul de stat-observator.

La începutul lui 2014 comerțul reciproc între statele AP era scutită de taxe vamale în proporție de 92%. În viitorul deceniu sunt prevăzute înlăturarea tuturor barierelor vamale din cadrul Alianței. S-au înregistrat progrese mari în domeniul unificării normelor tehnice și sanitare.

Printre alte forme de cooperare economică trebuie de menționat asocierea organizațiilor de antreprenori din cele 4 țări, acțiunile comune ale agențiilor naționale responsabile de stimularea exporturilor, desfășurarea forumurilor, târgurilor, tratatelor cu antreprenorii și funcționarii din diferite țări. Aceste agenții au deschis oficii comune în Istanbul și Casablanca. O altă inovație o reprezintă și crearea unei burse de valori comună a celor 4 state, care după capital și numărul de companii ocupă locul 2 în America Latină, după bursa braziliană „Bovespa”. Investițiile străine directe în această regiune au constituit în 2014 – 68,5 miliarde dolari din 158,8 miliarde dolari atrase de America Latină și Caraibe [1]. De asemenea merită atenție și crearea unei rețele de organizații de cercetare a consecințelor schimbărilor climatice, dezvoltarea schimburilor științifice, acordarea de burse studenților din statele-membre.

Un mare interes îl reprezintă și cooperarea în sfera diplomatică, crearea de misiuni diplomatice și comerciale comune. Prima experiență de acest gen a fost deschiderea consulatului Columbiei în Ghana, infrastructura acestuia fiind pusă la dispoziția Mexicului și Chile conform acordului semnat în septembrie 2012. În noiembrie 2014, misiuni comune ale statelor AP activau deja în Algeria, Maroco, Vietnam, Singapore, Paris (pe lângă OCDE) și Azerbaidjan. Această formă de cooperare permite de a reduce cheltuielile de reprezentanță și are o perspectivă mare de dezvoltare în viitor, în special

în statele din Asia și Africa unde prezența statelor AP este limitată. Se dezvoltă și cooperarea în domeniul asistenței consulare a cetățenilor alianței aflați în statele terțe.

În pofida succeselor evidente înregistrate într-un termen atât de scurt al existenței, totuși principalul scop al acesteia – integrarea cu statele din regiunea Asia-Pacific, este realizat destul de modest. Relațiile comerciale ale statelor alianței cu regiunea dată se realizează preponderent pe baza acordurilor bilaterale, cu toate că unele inițiative au mari perspective.

Pentru apropierea statelor AP cu statele din RAP o importanță decisivă îi revine Cooperării Economice din Asia Pacific (APEC) și Parteneriatul Economic Strategic Transpacific (PEST), în special pentru Mexic, Peru și Chile, care fac parte din aceste asociații. Proiectul PEST în care participă 12 state (SUA, 3 state ale alianței, Australia, Brunei, Vietnam, Canada, Malaysia, Noua Zeelandă, Singapore, Japonia) se află încă la etapa de tratative, cu toate că acestea se apropie de sfârșit. Rolul principal în aceasta îi revine SUA, care tinde să dețină o poziție de lider în procesele integraționiste în RAP strâmtorând China. Alți participanți ai tratativelor ar fi dorit să-și păstreze parteneriatele cu China, însă PEST este atractiv și ca cea mai mare piață din lume, căreia îi revine o pondere de 40% din PIB-ul mondial. Când va fi constituită această piață, ea va deveni o platformă pentru o integrare profundă în RAP în care vor participa și statele membre ale alianței. Negocierile s-au finisat la sfârșitul lui 2015, însă procesul de ratificare a acordurilor se va întinde pentru o perioadă îndelungată din cauza procedurilor complicate de aprobare a unor astfel de acorduri în parlamentele statelor-membre și, în special, în Congresul SUA [4].

Un alt proiect integraționist în RAP îl constituie crearea unei zone de liber schimb a statelor APEC (Cooperarea Economică Asia Pacific) la propunerea Chinei la summitul acestei organizații în 2014. Statele AP, fiind adepți ai liberului schimb au aprobat această decizie împreună cu restul membrilor APEC. Din APEC fac parte 21 de state din bazinul Pacificului printre care Rusia, China, SUA, Mexic, Chile și Peru. Columbia, Costa Rica și Panama au depus cerere de aderare, însă de la sfârșitul anilor 1990 în APEC funcționează un moratoriu în privința acceptării noilor membri. În cadrul APEC reprezentanții Mexicului, Peru și Chile participă la summit-urile anuale, la ședințele grupurilor de lucru și de experți ai ministerelor de resort pe probleme de comerț internațional, investiții, finanțe, energetică, transport, pescuit etc.

Prin analogie cu „tigrii asiatici” statele alianței au căpătat denumirea, între economiști, de „pumele pacifice”.

Unii experți, nu fără temei, examinează alianța ca pe un antipod

gigantului sud-american – Brazilia. AP are menirea de a „schimba” polul gravitației economice în America Latină din Brazilia în Mexic. În cazul unui eventual succes, noua grupare integraționistă s-ar transforma într-un bloc economic puternic cu o populație de peste 224 milioane locuitori un PIB sumar de peste 1,86 trilioane dolari (vezi tabelul). Alți experți nu împărtășesc eforia care a cuprins membrii Alianței cunoscând particularitățile mentalității latino-americane (de a considera dorința drept realitate) și experiența tristă a unei serii întregi de debuturi integraționiste din regiune.

AP reprezintă o grupare dinamică și de perspectivă ce aplică noi forme de colaborare. Membrii acesteia creează un spațiu economic unic, care la moment reprezintă unul din cele mai mari din lume tinzând spre extindere din contul noilor state aderente. Cu toate că în 2015 tempourile de creștere economică în America Latină au încetinit din cauza conjuncturii nefavorabile de pe piața mondială, economia statelor din alianță este viabilă și în ascensiune. Printre statele latino-americane ele au cei mai buni și cei mai de perspectivă indicatori macroeconomici. Conform datelor FMI și ale Comisiei Economice a ONU, pentru America Latină, creșterea PIB-ului în anii 2015-2016 în Mexic și Chile constituie 3-4%, în Columbia și Peru – 5%, contra 2% în America Latină.

Această uniune de state atrage atenția în întreaga lume, fapt dovedit de creșterea numărului de state-observatori. La fel, prezintă un interes deosebit pentru investitori în calitate de platformă pentru accesarea spre cele mai bogate piețe ale SUA și Canada. Cu toate acestea, în perspectivă, vectorii prioritari de dezvoltare a AP, probabil, vor fi întărirea relațiilor comerciale cu cele mai mari grupări economice formate pe baza proiectelor integraționiste transpacifice și transatlantice (SUA și UE), cu vecinii latinoamericani ș.a. Această direcție de dezvoltare va fi determinată de miza de cucerire a noilor piețe și atragerea de investiții, acestea fiind principalele atuuri de dezvoltare în cadrul modelului de dezvoltare bazat pe creșterea exporturilor. Aceasta oferă posibilitatea de a găsi domenii de interes comun pentru semnarea acordurilor comerciale preferențiale bilateral avantajoase, dezvoltarea colaborării vamale, financiare și investiționale. Experții spun că această alianță va fi un analog latino-american al Uniunii Europene. Dinamismul în dezvoltarea acestei grupări integraționiste poate avea un succes remarcant, deoarece ar putea evita birocratizarea excesivă caracteristică altor formațiuni integraționiste, în special a MERCOSUR-ului, unde în ultimii ani s-au adâncit contradicțiile interne.

Compararea AP cu UE este încă prematur, deoarece sunt încă foarte

departe în dezvoltare și experiența UE pe care încearcă să o preia statele latino-americane pe parcursul deceniilor încă n-a înregistrat succese.

AP a devenit o reacție directă la inițiativa lui Barac Obama din anul 2010 privind crearea comunității transpacifice, care reprezenta la început o acțiune de stăvilire a expansiunii Chinei, care, evident, n-a fost invitată la această inițiativă. Totodată, trebuie de menționat că așa membri ai alianței ca Chile și Peru sunt un fel de „platforme pacifice” de pătrundere a Chinei în America Latină. Acestea sunt direct și foarte interesate de dezvoltarea relațiilor cu China, ceea ce ar complica participarea lor la inițiativa lui Obama. Cu toate acestea, observăm o tendință clară – formarea unei noi versiuni a lumii bipolare, unde principalele centre sunt SUA și China, care într-o manieră fulminantă își sporește puterea economică și militară [2, p.63].

În al treilea rând, toate aceste 4 state sunt total diferite din punct de vedere al potențialului economic. Mai mult ca atât, între unele dintre ele continuă să aibă loc dispute teritoriale în faza lor activă (Peru-Chile). În privința atractivității pentru alte state, în pofida faptului că Spania și o serie de state nepacifice și-au exprimat simpatia și interesul de aderare la Alianță, inclusiv ca membri asociați, deocamdată este prea devreme de prognozat ce se va întâmpla în mod real cu această grupare.

În cazul unui eventual succes al grupării, integrarea economică a acestor state nu va merge mai departe de faza zonei de liber schimb (după modelul NAFTA), în aceasta primul stat interesat fiind SUA, tot NAFTA servind ca exemplu de dezvoltare cu succes a unei grupări economice. Trecerea la o eventuală etapă de uniune vamală ar însemna pierderea Mexicului pentru SUA și pomenirea cu un tarif vamal comun al AP sub coastele SUA, ceea ce din nou nu i-ar avantaja. Al treilea moment, lozinca de după cel de-Al Doilea Război Mondial: „ajutându-l pe altul – te ajuți pe sine” este valabilă și în această situație, deoarece aceasta ar duce la o creștere mai rapidă a economiei mexicane, o creștere a bunăstării populației și, în final, diminuarea fluxului de imigranți mexicani către SUA, cu toate beneficiile sociale ce rezultă din aceasta (reducerea ratei criminalității în statele sudice, reducerea șomajului în rândul băștinașilor etc.).

Analiza succintă a relațiilor comerciale ale Republicii Moldova cu statele AP, pentru perioada ianuarie-august 2016, denotă o balanță comercială negativă cu o predominare netă a importurilor din aceste țări: cu Chile – importuri în valoare de 1,02 milioane dolari (0,04% din totalul importurilor), Columbia – 496 mii dolari (0,02%), Mexic – 2,39 milioane dolari (0,09% din importuri) și cu Peru – 308 mii dolari (0,01%). La capitolul exporturi se

constată mai mult niște date modice: spre Chile Republica Moldova a exportat mărfuri în valoarea de 7,5 mii dolari, spre Columbia – bunuri în valoare de 1,2 mii dolari, spre Mexic – 23,9 mii dolari și spre Peru – 1,6 mii dolari [6]. Momentan, Republica Moldova nu are semnat vreun acord politic cu această grupare.

Referințe bibliografice

1. M. Angeles Villarreal, *The Pacific Alliance: A Trade Integration Initiative in Latin America*, CRS Report, March 29, 2016.
2. Ватыль В. Н., *Латиноамериканская интеграция как модель изучения объединительных тенденций в ЕАЭС. Оп: Материалы международной научно-практической конференции „Сотрудничество и интеграция в многополярном мире: опыт Белоруси и государств Латинской Америки”*, Республика Беларусь, г. Минск 12 май 2015, Издательство „Право и экономика” с. 60-68.
3. Дергачев В., „Геополитическая трансформация Латинской Америки”, журнал „Вестник аналитики” 2013, № 2-3.
4. Лавут Анна, *Тихоокеанский альянс: новая звезда среди интеграционных группировок*, (<http://russiancouncil.ru/>) Российский Совет по Международным Дела, 05.02.2015.
5. Хмелевская Н. Г., *Торговая интеграция в Mercosur vs инфраструктурная интеграция в Тихоокеанском альянсе // Латинская Америка. - 2015. - № 2. С. 48-58.*
6. www.statistica.md (accesat 26.09.2016).